

KEMPELEEN KUNTA

Kempeleen eteläinen logistiikka-alue

Linnustoselvitys 2019

Sisältö

1	JOHDANTO	2
2	SELVITYSALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS	2
2.1	Natura- ja luonnonsuojelualueet sekä muut arvokkaat kohteet	2
3	MENETELMÄT	3
3.1	Lähtötiedot	3
3.2	Maastokartoitukset.....	3
3.3	Muutonseuranta	4
3.4	Pesimälinnustوسلویس	4
4	TULOKSET	5
4.1	Kevätmuutto.....	5
4.2	Syysmuutto.....	6
4.3	Pesimälinnusto	7
4.3.1	Suojelullisesti huomionarvoiset lajit	8
4.4	Törmäpääsky	10
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	10
6	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	12
7	LÄHTEET	15

Kannen kuva: Mustapyrstökuurin pesä selvitysalueella.

Raportin valokuvat: Pekka Majuri

Raportin laatijat

Joel Nyberg, biologi (FM)	raportointi
William Velmala, biologi (FM)	raportointi
Pekka Majuri, biologi (FM) (Latvasilmu osk)	maastotyöt

Pöyry Finland Oy

Elektroniikkatie 13, 90590 Oulu
Puh. +358 10 3311
E-mail: etunimi.sukunimi@poyry.com

Dokumenttihallinta:

Versio	Laatija	Tarkastanut	Julkaissut	Huomautukset
Alkuperäinen	Joel Nyberg 25.10.2019	William Velmala 25.10.2019	Ella Kilpeläinen 25.10.2019	
Päivitys 1.00	William Velmala 15.11.2019	Ella Kilpeläinen 15.11.2019	Ella Kilpeläinen 15.11.2019	

1 JOHDANTO

Tämä linnustaselvitys on tehty Kempeleen eteläisen logistiikka-alueen osayleiskaavoi-
tusta varten. Selvityksen tarkoituksena oli selvittää tarkemmin Eteläisen logistiikka-alu-
een luonto- ja maisemaselvityksessä (Pöyry Finland 2018) tunnistettujen linnuston kan-
nalta potentiaalisesti arvokkaiden alueiden linnusto. Selvitykseen sisältyivät kevät- ja
syysmuuton seurannat sekä pesimälinnustaselvitys. Linnustaselvityksen laatimiseen
ovat osallistuneet biologi FM Joel Nyberg, biologi FM Pekka Majuri (Latvasilmu osk) ja
biologi FM William Velmala.

2 SELVITYSALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS

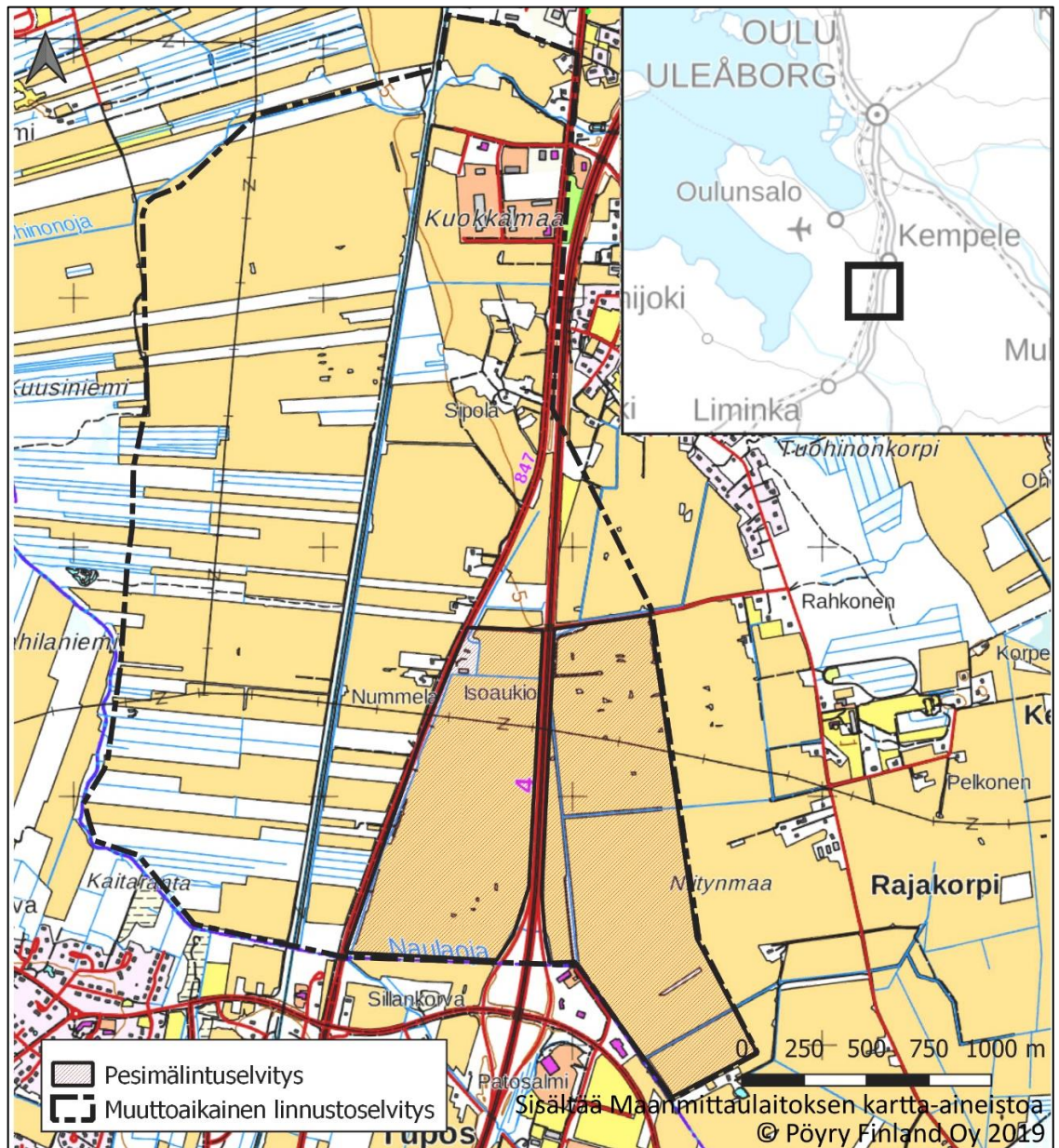
Eteläisen logistiikka-alueen kaava-alue sijaitsee Kempeleen kunnan eteläosassa (Kuva
2-1) ja on laajuudeltaan noin 600 ha. Kaava-alue on ihmisen voimakkaasti muokkaamaa,
suurelta osin peltoa. Alueen poikki pohjois-eteläsuuntaisesti kulkee junarata, Kuokka-
maantie (vanha nelostie) sekä valtatie 4. Lisäksi peltoalueelle sijoittuu kaksi voimajohto-
käytävää. Kuokkamaantien varrella on asuinrakennuksia sekä uudehko logistiikka-alue.
Alueen kasvillisuuden ja muun ympäristön laajempi kuvaus on luettavissa yllä mainitusta
luonto- ja maisemaselvityksestä (Pöyry Finland 2018).

Pesimälinnuston osalta kartoitukset keskittyivät kaava-alueen kaakkoisosassa olevalle
vuoden 2018 luontoselvityksessä tunnistetulle linnustolle tärkeälle alueelle (Kuva 2-1).
Muutonaikaiset kartoitukset tehtiin kuitenkin koko kaava-alueelle.

2.1 Natura- ja luonnonsuojelualueet sekä muut arvokkaat kohteet

Selvitysalue kuuluu osittain kansainvälisesti (IBA) ja valtakunnallisesti (FINIBA) arvok-
kaalle lintualueelle *Oulun seudun kerääntymisalue*. Tämä laaja tärkeä lintualue on kool-
taan 81 781 ha, ja se sijoittuu Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Muhoksen, Oulun, Sii-
kajoen ja Tyrnävän alueille. Oulun seudun kerääntymisalue on Suomen oloissa ainutlaa-
tuinen, rehevien, matalien merenlahtien ja saariston muodostama kosteikkokokonai-
suus, johon liittyvät kiinteästi rannikolta itäkaakkoon suuntautuvat laajat viljelyalueet.
Nämä yhdessä luovat kokonaisuuden, jonka ansiosta koko alueella levähtää muuttoai-
koina mm. yli 15 000 hanhea. (Birdlife international 2019)

Vaarantuneen (VU) taigametsähanhen osuus alueella levähtävistä hanhista on suuri, vä-
hintään 13 000 yksilöä (Pessa 2017). Kurkia alueella levähtää keväisin kerrallaan yli 4 000
yksilöä ja syksyisin 10 000–15 000 yksilöä (Pessa 2017; Harri Taavetti, henk. koht. ha-
vaintoarkisto). Kyseisten muutolla levähtävien lajien yksilömäärät koko IBA-alueella oli-
sivat huomattavasti alhaisempia, mikäli Liminganlahden ympärillä ei olisi nykyisen kal-
taista laajaa viljelylakeutta (Anttila ym. 2007), jonka osaksi selvitysalueen peltoalueet
kuuluvat. Lakeuden peltoalueista hyötyvät erityisesti muuttoaikoina myös kymmenet
tuhannet varpuslinnut, mm. pulmunen, kiuru, niitty- ja lapinkirvinen, peippo, järri-
peippo, lapin- ja keltasirkku, rastaat, kottarainen, västäräkki ja keltävästäräkki (Anttila
ym. 2007). Alueet on rajattu liitteenä 1 olevaan karttaan.

Kuva 2-1. Kaava-alueen ja pesimälinnustoselvityksen selvitysalueen sijainti ja raja.

3 MENETELMÄT

3.1 Lähtötiedot

Lähtötietoina käytettiin Eteläisen logistiikka-alueen luonto- ja maisemaselvityksen (Pöyry Finland 2018) laatimisessa saatuja tietoja, sekä alueella toimivien kahlaajarengastajien tietoja (Esko Pasanen, henk.koht. tiedonanto; Jorma Pessa, suullisesti 8.11.2019) etenkin mustapyrstökuirille tärkeimmistä alueista.

3.2 Maastokartoitukset

Alueelle tehtiin maastokartoitukset yhteensä 18 päivänä: 11 päivänä kevätmuuton seuranta, 4 päivänä pesimälinnustoselvitystä ja 3 päivänä syysmuuton seuranta. Kartoitusten ajankohdat suunniteltiin siten, että ne kattoivat työn kannalta tärkeimpien lajien

muutto- ja pesimäkaudet (Taulukko 3-1). Näiden 18 kartoituskäynnin lisäksi käytiin tarkistamassa törmäpääsky-yhdyskunnan tilanne Kuokkamaan logistiikka-alueen eteläosassa kolmena päivänä: 20.6., 5.7. ja 22.7.2019.

Taulukko 3-1. Alueelle tehdyt varsinaiset maastokartoitukset. Kartoitukset toteutti biologi Pekka Majuri (Latvasilmu osk).

selvitys	maastokäynnit
kevätmuutto	4.4., 16.–17.4., 21.–24.4., 26.4., 1.5., 10.5. ja 14.5.2019
pesimälinnusto	19.5., 2.6., 6.6. ja 17.6.2019
syysmuutto	30.8., 3.9. ja 6.9.2019

3.3 Muutonseuranta

Kevät- ja syysmuutonseurantojen tarkoituksena on selvittää kaava-alueen arvo muuton aikaisena kerääntymäalueena. Tärkeimpinä lajeina selvityksessä ovat hanhet, kurki ja kahlaajat. Maastotöissä laskettiin alueella levähtävien tai ruokailevien muuttolintujen parvet ja merkittiin niiden sijainnit kartalle. Havainnointiin käytettiin käsikiikaria ja tarkkaan laskentaan ja lajinmäärittelyyn jalustalla olevaa maakaukoputkea. Selvityksen tuloksena saadaan tieto, millä alueilla linnut lepäilevät sekä mitä lajeja ja miten paljon niitä esiintyy. Kevätmuutto ajoittuu pidemmälle ajanjaksolle eri lajiryhmien osalta, joten maastopäiviä varattiin siihen enemmän kuin syysmuuton seurantaan.

3.4 Pesimälinnustوسلصتص

Pesimälinnusto kartoitettiin kiertolaskentamenetelmällä neljänä maastopäivänä siten, että E4-tien jakaman alueen molemmille osille tehtiin kaksi laskentakierrosta pesimiskauden eri vaiheissa. Lisäksi käytettiin kevätmuuton seurantaan varten tehtyjen kartoituskäyntien havaintoja. Pesimälinnustوسلصتص tarkoituksena oli saada yleiskäsitys kaava-alueen kaakkoisosassa sijaitsevan selvitysalueen pesimälinnuston lajikoostumuksesta ja runsaudesta, ja paikallistaa suojelullisesti huomionarvoisten lajien reviirit ja alueen linnustoarvoiltaan merkittävät osat. Selvityksessä keskityttiin uhanalaisten lajien reviirien sijaintien selvittämiseen. Tärkeimpiä kohdelajeja olivat vaarantuneeksi (VU) luokiteltu mustapyrstökuiri sekä äärimmäisen uhanalainen (CR) suokukko. Näiden lajien lisäksi kiinnitettiin huomiota myös muiden uhanalaisten kahlaajien ja peltolintujen pesintöihin. Lisäksi selvityksen yhteydessä tarkistettiin erikseen erittäin uhanalaisen (EN) törmäpääskyn pesimäyhdyskunnan tilanne Kuokkamaan logistiikka-alueen eteläosassa (Pöyry Finland 2018).

Laskenta suoritettiin noudattaen Luonnontieteellisen keskusmuseon kansallisia linnustوسلصتص ohjeita (Koskimies & Väisänen 1988), eli laskenta suoritettiin tyynessä ja sateettomassa säässä aamuyöllä–aamulla ennen klo 9:00, jolloin lintujen lauluaktiivisuus viimeistään alkaa laskea. Pesimälinnustوسلصتص rajattu alue kierrettiin siten, ettei mikään yksittäinen piste alueella jäänyt yli 50–100 metrin päähän kulkureitistä. Laulavien, varoittelevien tai nähtyjen lintujen sijainnit merkittiin kartalle suoraan maastossa ja niiden perusteella määriteltiin reviirien paikat ja pesivien parien lukumäärä.

4 TULOKSET

4.1 Kevätmuutto

Kevätmuutolla kaava-alueella pysähtyy ja sen kautta muuttaa huhtikuussa runsaasti hanhia, joutsenia ja kurkia, sekä toukokuun alkupuolella kahlaajia, joista osa jää selvitys-alueelle pesimään. Alueella havaittiin myös jonkin verran petolintumuuttoa. Eri lajiryhmien tärkeimmät muutonaikaiset levähdysalueet ja muuttoreitit alueen halki on esitetty alla olevassa kartassa (Kuva 4-1).

Hanhimuutolle tärkeimmät alueet ovat kaava-alueen kaakkoisosassa sijaitseva Härkäinmaan länsipuolen ja Karjanmaan välinen alue sekä kaava-alueen luoteiskulman suuri peltoaukea Kuokkamaan kohdalla junaradan länsipuolella. Kaakkoisreunan hanhien ja joutsenten kerääntymisalue jatkuu aluerajauksen itäpuolelle Rajakorven–Kaatesparnean–Niitynmaan alueelle. Maastokäynneillä tällä alueella havaittiin yhtäaikaaisesti enimmillään noin 50 hanhea ja sata joutsenta kaava-alueella olevien lintujen lisäksi.

Metsähanhia tavattiin eniten kaava-alueen kaakkoisosassa Niitynmaan länsipuolella, jossa suurin havaittu kerääntymä oli 642 yksilöä. Suurin osa metsähanhista oli *fabalis*-alalajia (**VU - vaarantunut**), mutta sekä Niitynmaan länsipuolella, että aiemmin mainitulla kaava-alueen luoteiskulman peltoaukealla havaittiin myös muutamia yksilöitä lajin **erittäin uhanalaista (EN)** *rossicus*-alalajia.

Merihanhien (LC - elinvoimainen) yksilömäärät olivat huomattavasti pienempiä. Kaava-alueen luoteiskulmassa havaittu suurin kerääntymä käsitti 18 yksilöä, minkä lisäksi lajia havaittiin vain yksittäisinä pareina tai pikkuryhminä siellä täällä.

Suomen läpi Jäämerelle muuttavia **tundrahanhia (LC – elinvoimainen)** havaittiin samoilla alueilla metsähanhien kanssa, enimmillään 50 yksilöä yhtäaikaaisesti. Lisäksi metsähanhien joukossa havaittiin kaksi **valkoposkihanhea (LC - elinvoimainen)**.

Myös **laulujoutsenten (LC – elinvoimainen)** ja **kurkien (LC – elinvoimainen)** suurimmat parvet oleskelivat kaava-alueen kaakkoisosassa Ukonmaan–Karjanmaan välisellä alueella ja kaava-alueen luoteiskulman suurella peltoaukealla. Lisäksi kurkien päämuuttoaikaan huhtikuun loppupuolella alueen keskiosassa vanhan E4-tien ja junaradan välisellä Nummolan pellolla oleskeli 10 kurjen parvi, ja kurkia havaittiin yksittäisinä pareina ja pieninä ryhminä myös alueen länsiosan kapeilla peltokaistaleilla. Parhaimmillaan alueella oleskeli noin 360 kurkea. Joutsenten suurin kerääntymä oli noin 90 yksilöä, ja saman verran joutsenia oleskeli kaava-alueen itäpuolella aluerajan välittömässä läheisyydessä.

Petolintumuutto kulki suurimmaksi osaksi kaava-alueen länsireunan peltojen kautta. **Piekana (EN – erittäin uhanalainen)** ja **sinisuohaukka (VU - vaarantunut)** olivat alueen runsaimmat muuttoaikaiset petolinnut (11 ja 9 yksilöä). Molempien lajien yksilöt muuttivat alueen läpi matalalla lentäen ja käyttivät peltoja saalistusalueinaan. Piekanoja havaittiin myös lepäilemässä pellonreunojen puissa. **Tuulihaukkoja (LC – elinvoimainen)** muutti niin ikään alueen länsiosiin painottuen 8 yksilöä, ja pesimälinnustوسelvityksessä havaittiin yksi pesivä pari. Alueella havaittiin myös useampia **ruskosuohaukkoja (LC – elinvoimainen)** ja **arosuohaukkoja (EN – erittäin uhanalainen)**, joista yksi kierteli alueella useampana päivänä.

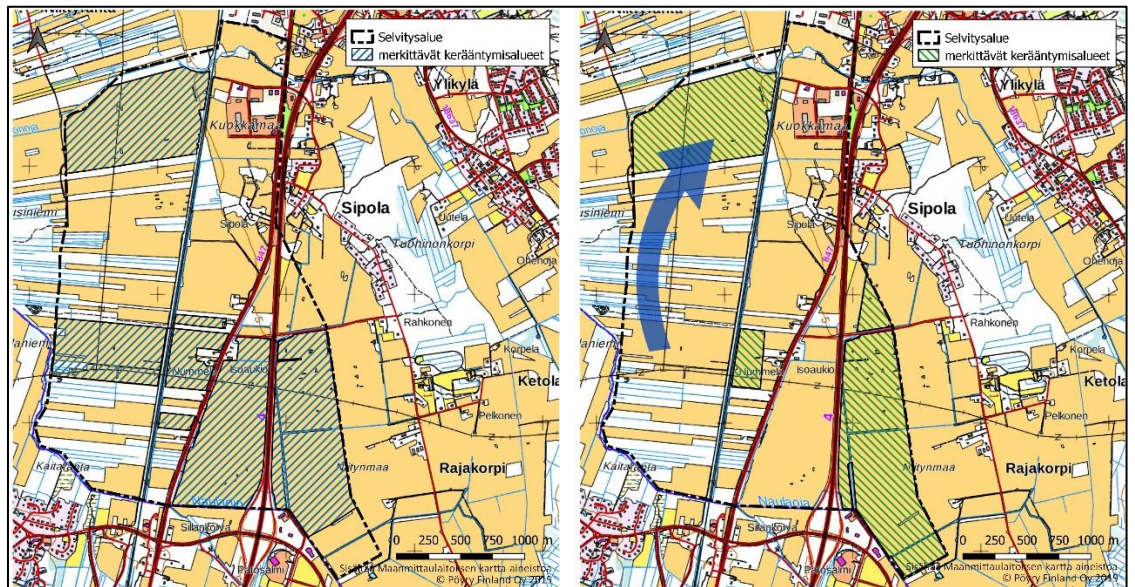
Huhti-toukokuussa alueen läpi muutti myös useita **suopöllöjä (LC – elinvoimainen)**, joita havaittiin alueen luoteiskulman isolla peltoaukealla, alueen keskiosissa sekä alueen kaakkoisosassa Isoaukean ja Karjanmaan välisellä alueella, jonne yksi suopöllöpari asetui myös pesimään.

Huhtikuun lopulta toukokuun ensimmäisille viikoille jatkuva kahlaajamuutto painottui kaava-alueen kaakkois- ja keskiosiin Kahilanniemestä Karjanmaan alueelle. Lisäksi kaava-alueen luoteiskulman peltoaukea oli merkittävä levähdysalue myös kahlaajille.

Mustapyrstökuireja havaittiin muuton aikana pääosin samoilta alueilta, joille osa lajin yksilöistä jäi myös pesimään (ks. luku 4.3). Sama pätee myös **suokukkoon** ja **punajalkavikloon (NT – vaarantunut)**, joita havaittiin jonkin verran myös alueen keskiosissa Kahilanniemen ja Nummellan pelloilla. Suokukkoja havaittiin suurempina parvina myös kaava-alueen luoteiskulmassa. Alue on vuosittain suokukolle merkittävä keväinen soidinkeskus, josta osa yksilöistä jatkaa muuttoa, mutta osa naaraista jää myös pesimään alueelle (Pasanen, E. 2018, henk. koht. tiedonanto).

Muita alueella havaittuja kahlaajia olivat **pikkukuovi (LC - elinvoimainen)**, **kapustarinta (LC- elinvoimainen)**, **valkoviklo (NT – silmälläpidettävä)** ja **liro (NT – silmälläpidettävä)**. Näiden lajien havainnot painottuvat samoille alueille yllä mainitun kahlaajalajiston kanssa tai hajanaisemmin kaava-alueen eri osiin.

Yllä mainittujen lajien lisäksi maastoselvityksissä havaittiin muita alueella muuttoaikana tavanomaisia lajeja vaihtelevin, pääasiassa vähäisin yksilömäärin.

Kuva 4-1. Kahlaajien (vasen) ja hanhien, kurkien sekä joutsenten (oikea) tärkeimmät muutonaikaiset kerääntymisalueet kaava-alueella. Petolintujen merkittävin muuttoreitti, jonka varrella suurin osa petolintuhavainnoista tehtiin, on merkitty oikeanpuoleiseen kuvaan sinisellä nuolella.

4.2 Syysmuutto

Syysmuuton seurannassa alueella havaittiin vain pieniä lintumääriä. Merkittävin havainto olivat elokuun lopun maastokäynnin aikana alueelle kerääntyneet 280 **kurkea**. Valtaosa linnuista oleskeli kaava-alueen kaakkoisosassa Ukonmaan–Karjanmaan välisellä alueella (195 yksilöä), ja kaava-alueen luoteiskulman isolla peltoaukealla havaittiin

18 kurjen parvi. Lisäksi 64 kurkea havaittiin alueen länsireunalla Kahilanniemen pelloilla. Näiden lisäksi kurkia havaittiin muutamien yksilöiden ryhminä alueen muilla pelloilla.

Isoaukion alueella havaittiin elokuun lopussa 8 **suokukkoa**. Lajin pesinnät vuonna 2019 ja osa kevätmuutosta sijoittuivat samalle alueelle. Näiden havaintojen perusteella syysmuuton aikaiset lintukerääntymät sijoittuvat samoille alueille kevätmuuton kanssa, ja linnustolle muuttoaikoina tärkeät alueet voidaan todeta kevään havaintojen perusteella.

4.3 Pesimälinnusto

Pesimälinnustonselvityksessä tavattiin 37 lintulajia (Taulukko 4-1), joista 34 lajin arvioitiin pesivän selvitysalueella. Lajisto koostuu suurimmaksi osaksi maatalousympäristön tavanomaisista pienistä varpuslinnuista sekä toisaalta suojelullisesti huomionarvoisista lajeista, erityisesti kahlaajista. Havaituista lajeista 4 on metsän yleislintuja, 2 lehtimetsälintuja, 4 pensaikon ja puoliavoimen maan lintuja, 15 maatalous- ja kulttuuriympäristön lintuja sekä 13 erilaisten vesistöjen ja kosteikkojen lintuja, jotka pesivät yleisesti myös sopivilla peltoalueilla (Väisänen ym. 1998).

Taulukko 4-1. Pesimälintukartoituksessa havaitut lajit ja niiden suojelullinen asema sekä havaintojen perusteella arvioidut parimäärät. UH = kansallisesti uhanalainen (CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä), EU = EU:n lintudirektiivin liitteen I laji, KVA = Suomen kansainvälinen vastuulaji, ALU = Pohjois-Pohjanmaalla alueellisesti uhanalainen.

Laji	Suojelullinen asema				Havaittu parimäärä
	UH	EU	KVA	ALU	
tavi			x		0
sinisorsa					0
ruskosuohaukka					0
tuulihaukka					1
töyhtöhyppä					6
kuovi	NT		x		8
mustapyrstökuiri	VU				10
suokukko	CR	x			2
rantasipi			x		1
punajalkaviklo	NT				4
lehtokurppa					1
taivaanvuohi	NT				1
kalalokki					1
sepelkyyhky					1
suopöllö		x			1
kiuru	NT				9
haarapääsky	VU				1
niittykirvinen					8
keltavästäräkki				x	1
västäräkki	NT				2
pensastasku	VU				8
räkättirastas					1
punakylkirastas					1
ruokokerttunen	NT				8
viitakerttunen					1

Laji	Suojelullinen asema				Havaittu parimäärä
	UH	EU	KVA	ALU	
hernekerttu					2
lehtokerttu					1
kirjosieppo					1
talitiainen					3
harakka	NT				3
naakka					1
varis					0
peippo					4
hemppo					1
punavarpu	NT				4
keltasirkku					11
pajusirkku	VU				11

4.3.1 Suojelullisesti huomionarvoiset lajit

Suojelullisesti huomionarvoisia lajeja ovat uhanalaiset, silmälläpidettävät ja alueellisesti uhanalaiset lajit, EU:n lintudirektiivin liitteen I lajit ja Suomen kansainväliset vastuulajit sekä luonnonsuojeluasetuksen erityisesti suojeltavat lajit.

Alueella tavattiin pesivänä 16 uhanalaista (Hyvärinen ym. 2019) tai muutoin suojelullisesti huomioitavaa lajia:

- suokukko – äärimmäisen uhanalainen (CR)
- mustapyrstökuiri, haarapääsky, pensastasku ja pajusirkku – vaarantunut (VU)
- kuovi, punajalkaviklo, taivaanvuohi, kiuru, västäräkki, ruokokerttunen, harakka ja punavarpu – silmälläpidettävä (NT)
- kuovi ja rantasipi – Suomen kansainvälinen vastuulaji
- suokukko ja suopöllö – EU:n lintudirektiivin liitteen I laji
- keltävästäräkki – Pohjanmaalla alueellisesti uhanalainen

Mustapyrstökuiri on luonnonsuojeluasetuksella (LS) erityisesti suojeltavaksi määritetty laji, jonka Suomen pesimäkannasta lähes 10 % pesii Kempeleen alueella (Pasanen E. 2018, henk. koht. tiedonanto). Punajalkaviklo on luokiteltu kiireellisesti suojeltavaksi lajiksi, joka kärsii sopivan pesimäympäristön vähenemisestä (SYKE 2013).

Alueen merkittävin pesimälaji on mustapyrstökuiri. Maastaselvityksissä onnistuttiin paikallistamaan 10 mustapyrstökuirin pesää. E4-tien länsipuolisella selvitysalueella pesivien mustapyrstökuirien kokonaisparimäärä lienee 14–16, minkä lisäksi tien itäpuolella pesii 2–3 paria. Alueelta on tietoja lajin pesinnöistä myös Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen tietokannoissa. Ylivoimaisesti tärkein mustapyrstökuirin pesimäalue on Kortesuon kohdalla olevat kaksi peltolohkoa, joilla ei ole vuosiin viljelty mitään, vain niitetty ajoittain.

Äärimmäisen uhanalaisen suokukon pesintöjä todettiin alueella 2. Näiden lisäksi alueella pesii noin 6 paria töyhtöhyyppiä, 8 paria kuoveja, 4 paria punajalkavikloja sekä yksi taivaanvuohi- ja rantasipipari. Alue onkin erittäin merkittävä useiden kahlaajalajien pesinöille.

Selvitysalueella tavattiin myös huomionarvoista lajistoa, joka ei havaintojen perusteella vuonna 2019 kuitenkaan pesi aluerajauksen sisällä. Alueen NW-osissa tavattiin huhti-

toukokuussa useammalla maastokäynnillä kiertelevä arosuohaukkakoiras. Pohjois-Pohjanmaalle levittäytymässä olevan, Suomessa tuoreen pesimälajin aiemmista pesinnöistä on tietoja Limingan-Lumijoen alueelta, joten on mahdollista, että havainnot viittaavat Kempeleessä pesivään pariin. Lajille on lähialueella runsaasti sopivaa pesimäympäristöä, eikä havainnosta aiheudu kaavasuunnitteluun erityisiä rajoitteita tai toimenpiteitä.

Peltolohkojen väleissä ja sarkaojen varsilla on vain niukasti puustoa tai pensaistoa, mikä heikentää joidenkin maatalousympäristön lintujen elinmahdollisuuksia alueella. Selvitysalueen eteläreunalla leveimmässä lehtipuustokaistaleessa havaittiin esimerkiksi kaksi peltosirkkuysilöä (CR - äärimmäisen uhanalainen) kevätmuutonseurannan lopulla toukokuussa, mutta myöhempien havaintojen puuttuessa laji ei todennäköisesti sopivan pesäpaikan puuttuessa pesi muuten lajille sopivalla alueella.

4.4 Törmäpääsky

Kuokkamaan logistiikka-alueella havaittiin vuonna 2018 törmäpääskyn pesiä alueelle jätetyssä hiekkakasassa. Törmäpääsky on arvioitu erittäin uhanalaiseksi (EN) viimeisimmässä Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnissa (Hyvärinen ym. 2019). Suomessa törmäpääskyä uhkaavat elinympäristömuutokset. Laji on erikoisuus Suomen linnustossa, sillä se on erikoistunut pesimään hiekkatörmissä.

Vuoden 2019 maastokäynneillä Kuokkamaalla ei kuitenkaan havaittu törmäpääskyjen pesintöjä. Alueella käytiin kolme kertaa pesimäkauden aikana:

- 20.6. hiekkakasan pohjoispuolella olleella pienellä vesilampareella saalisti hyönteisiä vajaa 20 törmäpääskyä ja lisäksi räystääs- ja haarapääskyjä. Törmäpääskyjen ei nähty menevän hiekkakasan koloihin.
- 5.7. paikalla ei ollut törmäpääskyä, mutta maastokäynnillä havaittiin varoittava pikkutyllipari. Alueella ollut pääskyjen ravinnonhaussa käyttämä lampare oli täysin kuivunut.
- 22.7. hiekkakasan ympärillä kierteli noin 20–30 törmäpääskyä. Lintujen ei nähty käyvän kasan koloissa.

Havaintojen perusteella törmäpääskyt pesinevät lähialueella, mutta eivät enää kyseisellä paikalla. Lähialueella on nykyään muitakin pääskyjen pesäpaikoiksi sopivia paikkoja.

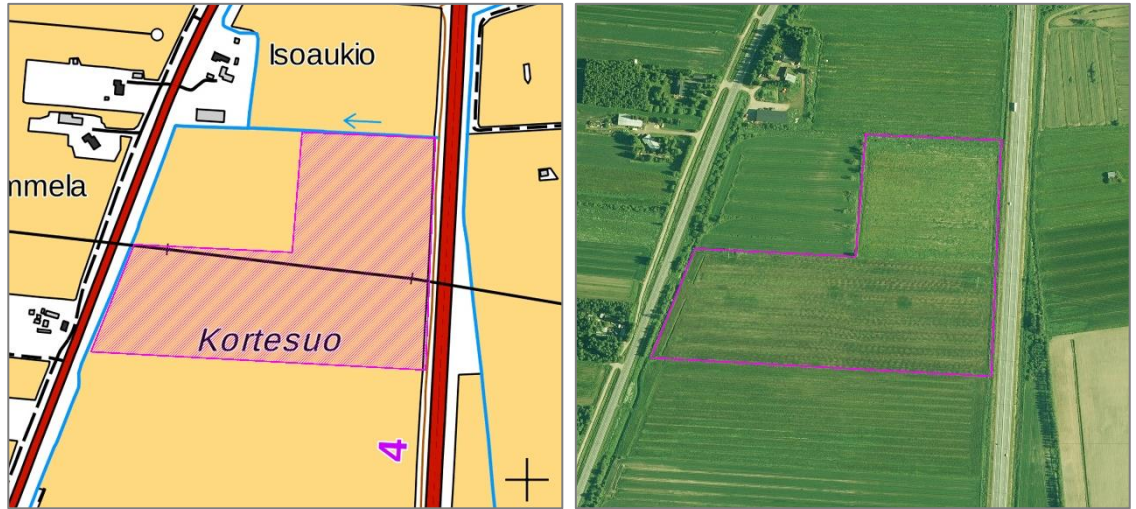
5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Pesimälinnustaselvitykseen rajattu selvitysalue kaava-alueen eteläosassa E4-tien molemmin puolin (**Error! Reference source not found.**) on merkittävä pesimäalue etenkin kahlaajille, joista huomionarvoisia ovat etenkin mustapyrstökuiri, suokukko ja punajalkaviklo. Myös muu edellisessä luvussa mainittu uhanalainen lajisto lisää alueen arvoa linnustolle. Kahlaajia pesii etenkin selvitysalueen länsiosassa, E4-tien länsipuolella, ja selvitysalueen koillisosassa, E4-tien itäpuolella Ukonmaan alueella (**Error! Reference source not found.**). Alueen kaakkoisosa ei ole yhtä tärkeä pesimälinnuston kannalta.

Kaikkein tärkein alue kahlaajien pesinnän kannalta sijoittuu E4-tien länsipuolelle Kortesuon alueelle, voimalinjan etelä- ja pohjoispuolelle (Kuva 5-1). Kyseinen ydinalue on kahlaajille tärkeä, koska sitä ei ole viljelty vuosikausiin. Pellot ovat olleet hoitamattomia, monivuotisia kesantoja (erottuvat hyvin ilmakuvaan), mutta niitä on niitetty maanomistajan toimesta ajoittain ja täten lohkoille on kehittynyt miltei luonnontilaista niittyä, joka ovat täydellistä mustapyrstökuirin pesimäbiotooppia. Viereisillä pelloilla on aktiivista maanviljelystä ja siten niillä kahlaajien pesimämenestys ei ole yhtä hyvä. Joinakin vuosina näillä viereisillä lohkoilla suoritetaan kevätkylvöjä, jolloin pesintä ei ole lainkaan mahdollinen. Kyseessä on verrattain uusi kohde, sillä kuirit ovat pesineet siinä enemmässä määrin vasta noin kuusi vuotta.

Alueella tehtävät peltotyöt ovat varislintujen saalistuksen lisäksi merkittävä häirttekijä uhanalaisten kahlaajien pesimämenestykselle. Variksen saalistamina tuhoutui alueella arviolta kuusi mustapyrstökuirin pesää vuonna 2019. Lisäksi maastokäynneillä havaittiin ainakin yksi kyntämisen seurauksena tuhoutunut mustapyrstökuirin pesintä. Vuonna 2019 etenkin selvitysalueen valtatie 4:n itäpuolisilla osilla kyntötyöt estivät kahlaajien ja muiden peltolintujen onnistuneet pesinnät (Kuva 5-2). Peltotöiden ja lintujen pesintöjen

ajoituksen vaihtelun vuoksi näiden vaikutusten vakavuus vaihtelee kuitenkin vuosittain. Haitta voi myös kohdistua eri vuosina alueen eri osiin, minkä vuoksi mahdollisimman laaja lintujen pesinnöille sopiva alue lisää onnistuneiden pesintöjen todennäköisyyttä.

Kuva 5-1. Kahlaajille tärkein pesinnän ydinalue peruskartalla ja ortoilmakuvassa.

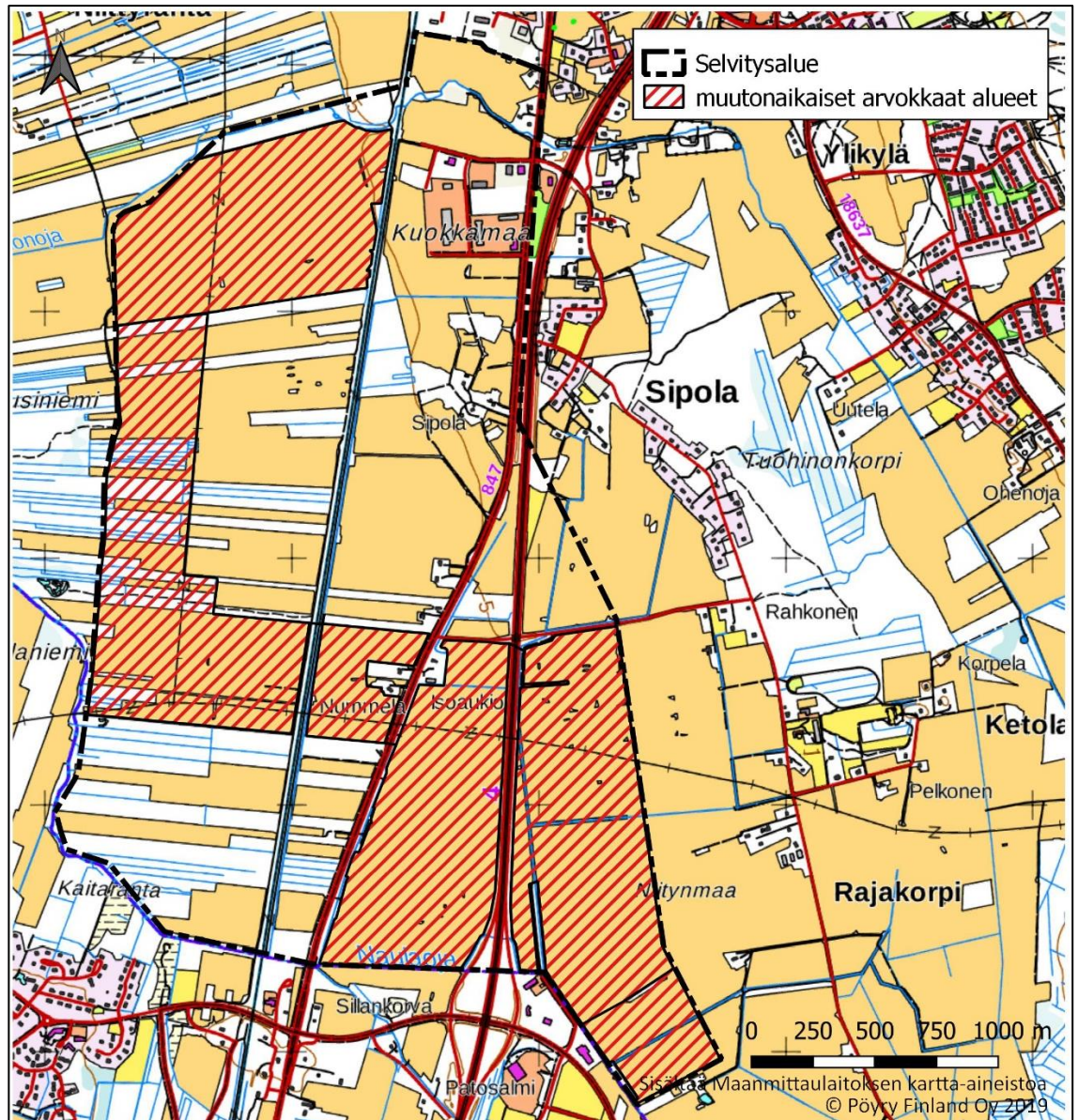
Kuva 5-2. Kynnettyä peltoa selvitysalueen itäosassa. Pesimäaikaiset kyntötyöt johtivat ainakin yhden maastoon merkityn mustapyrstökuirin pesän tuhoutumiseen vuonna 2019.

Törmäpääskyt eivät selvityksen mukaan pesineet Kuokkamaan logistiikka-alueella keuhkalla 2019. Paikalla kuitenkin havaittiin ruokailevia törmäpääskyjä, joten todennäköisesti niitä pesii jossain lähistöllä. Seudulla on useita törmäpääskyille sopivia pesimäpaikkoja. Jos 2018 törmäpääskyjen pesimäpaikkana toimineen, Kuokkamaalla sijaitsevan hiekkakasan poistaminen on tarpeen, poisto tulee suorittaa lintujen pesimäkauden ulkopuolella. Pesimäaikana kasa on suojeltu törmäpääskyn pesimäpaikkana, mikäli aktiivinen pesintä on käynnissä. Törmäpääskyjen pesimäpaikkoja voitaisiin helposti luoda alueelle lisää muotoilemalla maanrakennustöiden tuloksena syntyneitä maakasoja penkoiksi sopiviin rauhallisiin paikkoihin alueelle, jonne ei kohdistu toimenpiteitä.

Muuttoaikana kaava-alueella pysähtyy ja sen kautta muuttaa runsaasti hanhia, joutsenia, kurkia, kahlaajia ja petolintuja. Alla olevassa kuvassa (Kuva 5-3) on esitetty tärkeimmät lintujen muuttoaikaisena levähdysalueena toimivat alueet. Kahlaajien ja petolintujen kannalta tärkeimmät muutonaikaiset alueet ovat kaava-alueen keskiosan Kahilan niemen ja Nummelan pellot, ja alueen luoteiskulman peltoaukea Kuokkamaan länsipuolella on tärkeä kaikille lajiryhmille.

Kaava-alueella levähtää muuttokauden aikana suojelullisesti huomionarvoista lajistoa, kuten metsähanhia, laulujoutsenia ja kurkia. Toisaalta alue on kuuluu vain pienenä

osana laajaan, lähes 82 km² kokoiseen, linnustolle tärkeään IBA-alueeseen (pinta-ala noin 0,7 % IBA-alueesta), joten alueella levähtäville linnuille on lähistöllä runsaasti vaihtoehtoisia peltoalueita, joita ne hyödyntävät pääasiallisesti jo nykyisin. Kaava-alueella havaitut lintujen määrät ovat alueella levähtävien yksilöiden kokonaismääriin verrattuna pieniä. Siten selvitysalue ei ole muuttolinnuille yhtä tärkeä kuin pesiville kahlaajille ja toimintojen osoittaminen lähelle jo nyt rakennettuja alueita on tarkoituksenmukaista.

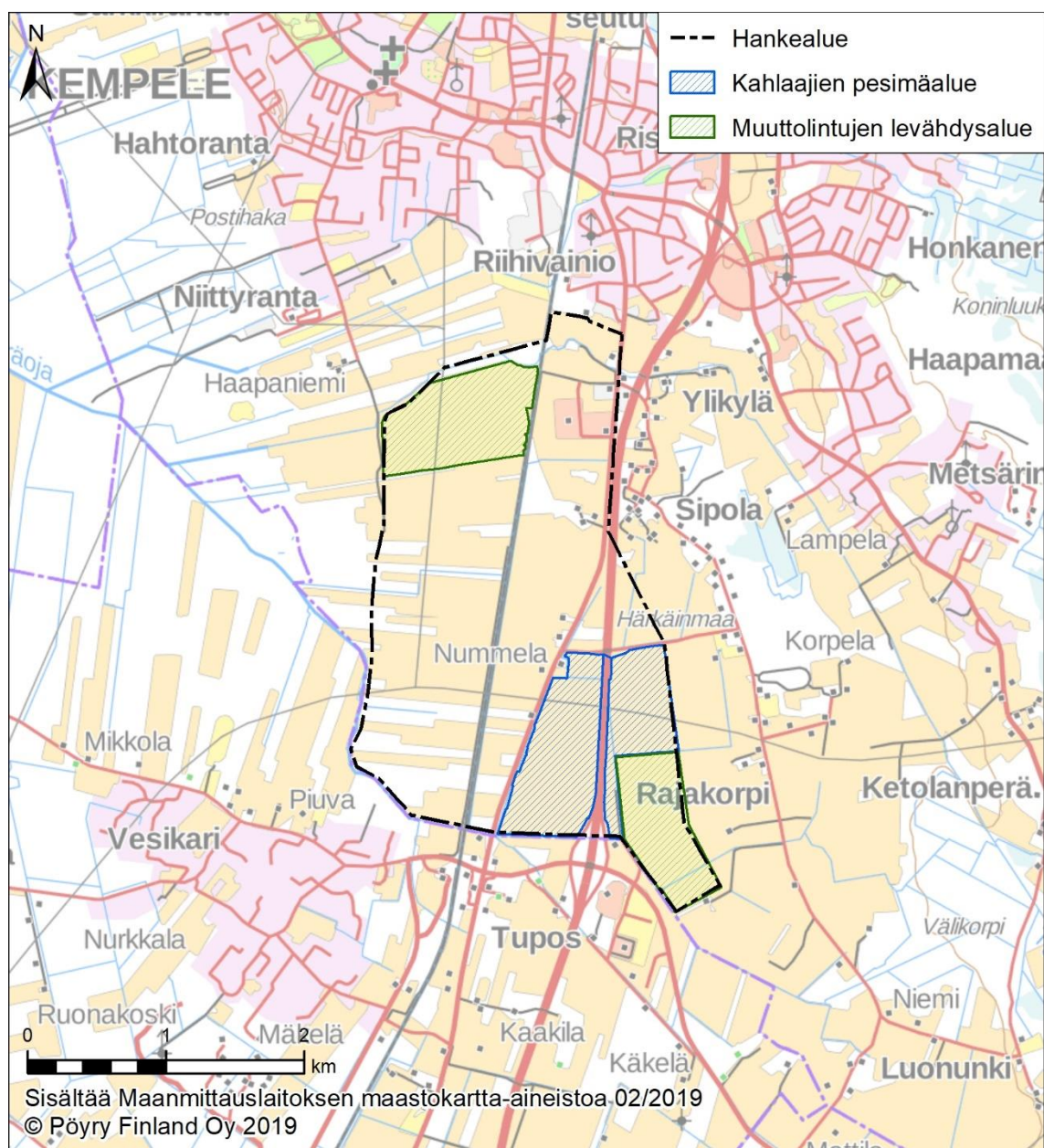

Kuva 5-3. Selvitysalueen kaakkois- ja luoteiskulmien levähdys- ja ruokailualueiden lisäksi alueen länsireuna todettiin tärkeäksi muuttaville petolinnuille. Alueen keskiosan halki kulkeva vyöhyke on tärkeä monille kahlaajille.

6 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

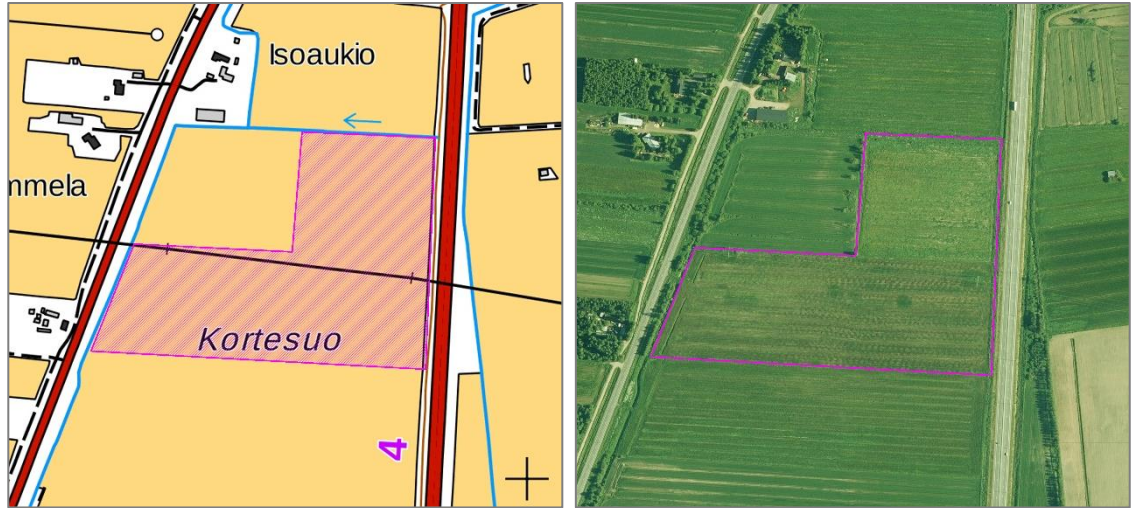
Eteläisellä logistiikka-alueella tehtiin linnustوسلویص vuonna 2019. Koko kaava-alueen merkitystä muuttolinnuston levähdysalueena selvitettiin sekä kevät- että syysmuuton aikaan. Lisäksi tehtiin pesimälinnustوسلویص erillisellä selvitysalueella kaava-alueen kaakkoisosassa.

Muuttolinnustolle tärkeimmät osat kaava-alueen sisällä ovat luoteisosassa sijaitseva Kuokkamaan länsipuolinen alue sekä kaakkoisosassa sijaitseva Rajakorven länsipuolinen Niitynmaan–Karjanmaan alue (Kuva 6-1; Muuttolintujen levähdysalue). Nämä alueet **suositellaan rajattavaksi rakentamistoimien ulkopuolelle mahdollisuuksien mukaan**, mutta suoranaisia esteitä rakentamiselle ei ole, koska alue ei ole erityisen tärkeä levähtävälle linnustolle. Seudulla on runsaasti vaihtoehtoisia alueita muuttolinnustolle.

Kuva 6-1. Kaava-alueella sijaitsevat linnustolle tärkeitä alueet, jotka tulee huomioida kaavasuunnittelussa.

Kaikkien tärkein osa-alue sijaitsee kahlaajien pesimäalueen länsiosassa Kortesuon alueella, voimajohdon molemmin puolin (Kuva 6-2). Kyseinen mustapyrstökuiirin ja monen muun kahlaajan pesinnän kannalta tärkein ydinalue **suositellaan rajattavaksi kokonaan rakentamisen ulkopuolelle**. Ydinalueelle tai sen välittömään läheisyyteen (esim. 50 metrin etäisyydelle) ei tulisi osoittaa mitään toimintoja.

Kuva 6-2. Kahlaajille pesinnän ydinalue peruskartalla ja ortoilmakuvassa.

Taulukko 6-1. Maankäyttösuositukset linnustolle tärkeillä alueilla.

Osa-alue	Suositukset
Kuva 6-1. Kahlaajien pesimäalue	Rajataan lähtökohtaisesti rakentamistoimien ulkopuolelle mikäli mahdollista, mutta alueiden ottaminen rakentamistoiminnan piiriin on mahdollista esimerkiksi järjestämällä kompensatioalueita tai osoittamalla sellaisia toimintoja, joiden osana on viherympäristöjä.
Kuva 6-1. Muuttolintujen levähdysalue	Rajataan rakentamistoimien ulkopuolelle mahdollisuuksien mukaan , mutta varsinaista estettä rakentamiselle ei ole.
Kuva 6-2. Kahlaajien pesinnän ydinalue	Rajataan kokonaan rakentamisen ulkopuolelle vähintään 50 metrin suojavyöhykkeellä. Lähimmissä toiminnoissa suositetaan toimintoja, joiden osana viherympäristöä, esim. hevosurheilukeskus.

7 LÄHTEET

Anttila, S., Pessa, J. ja Merilä, E. 2007. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma – Limingan lakeuden länsiosa. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskusten raportteja 3/2007. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus.

BirdLife International 2019. Important Bird Areas factsheet: Oulu region wetlands. <http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/oulu-region-wetlands-iba-finland/details>. Luettu 4.9.2019

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A., Liukko, U. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 703 s.

Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.

Pessa, J. 2017. Oulunseudun kerääntymisalueella ennätysmäärä hanhia. <https://www.pply.fi/oulunseudun-kerääntymisalueella-ennatysmaara-hanhia/>

Pöyry Finland Oy 2018. Eteläisen logistiikka-alueen luonto- ja maisemaselvitys. Kempeleen kunta.

Väisänen, R., Lammi, E., Koskimies, P. 1998. Muuttuvan pesimälinnusto. Otava. Keuruu.

Liite 1. IBA-alueen *Oulun seudun kerääntymisalue* sijoittuminen selvitysalueeseen nähden.

